

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ Й ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ТА ЖУРНАЛІСТИКИ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ТА ЖУРНАЛІСТИКИ**

**МОВНО-ВИРАЖАЛЬНІ ЗАСОБИ У ТВОРАХ ЛЮКО ДАШВАР
(НА МАТЕРІАЛІ РОМАНІВ «ПОКРОВ» ТА «ГАЛЯ БЕЗ ГОЛОВИ»)**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: студентка II курсу 201 М групи,
заочної форми навчання
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.01 Українська мова та література
Освітньо-професійної програми «Філологія
(українська мова та література)»
другого (магістерського) рівня вищої освіти
Самойленко Анастасія Валентинівна

Керівник: кандидатка філологічних наук, доцентка
Гайдаєнко І. В.

Рецензент: кандидатка педагогічних наук, доцентка,
вчителька української мови і літератури Херсонської
загальноосвітньої школи I-III ступенів імені Романа
Набегова Херсонської міської ради Андрієць О. М.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади вивчення мовно-виражальних засобів у сучасному мовознавстві	6
1.1. Мовні засоби виразності у мовознавстві.....	6
1.2. Особливості ідіостилю Люко Дашвар.....	16
РОЗДІЛ 2. Мовно-виражальні засоби у романах Люко Дашвар	21
2.1. Особливості функціонування епітетів у романах мисткині...	21
2.2. Порівняння як мовно-художній засіб у творах Люко Дашвар.....	28
2.2. Метафори – елемент авторського мовлення.....	33
ВИСНОВКИ	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	40
ДОДАТОК А	44

ВСТУП

Актуальність. Останнім часом українськомовні твори користуються попитом серед читачів, оскільки мова романів цікава та різноманітна завдяки тому, що сучасні автори пишуть відкрито та використовують різноманітні мовно-виражальні засоби, що чітко і яскраво передають емоції та почуття героїв, відтворюють характери персонажів, їх переживання, психологічний стан, зовнішність.

Мовно-виражальні засоби певною мірою відхиляються від усталених норм передачі певної інформації та опису подій. Засоби виразності додають творам індивідуальності та допомагають виразити думки авторів по-особливому.

Дослідженню та вивченню мовно-виражальних засобів в українській мові присвячено багато наукових робіт, варто виділити праці таких мовознавців: С. Бирик [34], С. Єрмоленко [9], Л. Мацько [21], О. Молчко [22], В. Чабаненко [39], О. Селіванова [33] та багато інших.

Твори Люко Дашвар презентують сучасну українську літературу, мова романів наповнена різноманітними засобами виразності, що увиразнюють текст, роблять його особливо привабливим, цікавим та зрозумілим для читачів, повністю відтворюють мовну картину світу письменниці. Дослідженням творів Люко Дашвар займалися Т. Стретович, Л. Кулакевич, Ю. Вороніна та інші дослідники, але твори мисткині залишаються мало вивченими, що й дозволяє нам вважати нашу працю важливою, й наразі необхідною.

Таким чином, **актуальність** нашого дослідження зумовлена потребою більш ґрунтовного вивчення мови творів письменниці, зокрема образно-виражальних засобів, що функціонують у її романах.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема кваліфікаційної роботи є складником комплексної науково-дослідницької програми кафедри української і слов'янської філології та журналістики Херсонського державного університету «Закономірності розвитку української мови і практика мовної діяльності (державний реєстраційний номер 0117U001731)».

Мета і завдання дослідження – розкрити специфіку використання мовно-виражальних засобів у романах Люко Дашвар.

Загальній меті підпорядковано розв'язання таких **завдань**:

- опрацювати наукові джерела з теми дослідження та виробити його наукові засади;
- виділити основні стилістичні засоби творення образності у досліджуваних текстах;
- з'ясувати особливості використання епітетів у романах Люко Дашвар;
- розкрити специфіку вживання метафор у творах мисткині;
- охарактеризувати мовно-художні особливості застосування порівнянь у романах.

Об'єктом дослідження є мова романів Люко Дашвар.

Предмет дослідження – мовно-виражальні засоби у творах мисткині як компоненти її ідіостилю.

Методи дослідження. Під час аналізу особливостей мовно-виражальних засобів у романах було використано такі методи: аналізу, синтезу, спостереження та опису, компонентний аналіз.

Наукова новизна одержаних результатів. Уперше проаналізовано мовно-виражальні засоби та особливості ідіостилю Люко Дашвар на матеріалі романів «ПоКров» та «#Гальябезголови».

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що фактичний матеріал може бути використаний на практичних заняттях у

закладах вищої освіти із дисциплін «Лінгвістичний аналіз тексту» та «Стилістика української мови», а також під час підготовки та написання студентських наукових робіт.

Апробація результатів дослідження. Основні положення кваліфікаційної роботи висвітлено в публікаціях:

Самойленко А. В. Лексичні засоби виразності у романі Люко Дашвар «#Галябезголови». *Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації: збірник матеріалів Міжнародної науково–практичної інтернет–конференції / [головний редактор В. П. Коцур]*. Переяслав. 2021. С. 320–322.

Самойленко А. В. Особливості функціонування епітетів у романі Люко Дашвар «ПоКров». Магістерські студії. Херсон: ХДУ, 2021.

Структура роботи. Наукове дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків і списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ МОВНО-ВИРАЖАЛЬНИХ ЗАСОБІВ У СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ

1.1. Мовні засоби виразності у мовознавстві

Українська стилістика на сучасному етапі розвитку вивчає організацію стилістичних ресурсів у художніх текстах, розділяючи їх за різновидами та групами. Важливо відзначити, що кожен художній текст, кожна поезія зазвичай будується на використанні різноманітних мовних засобів виразності, які надають твору індивідуальності, урізноманітнюють його, передають та описують події, явища за допомогою емоційно-забарвлених слів, тропів та стилістичних фігур.

Якщо письменник вдало поєднує у кожному слові художнього тексту семантико-стилістичний ефект і використовує його експресивну функцію, то впевнено можна стверджувати, що цей митець має свій індивідуальний стиль мовлення. Це можна пояснити так: чим яскравіша особистість, тим більш самобутньою та унікальною буде мовленнєвий стиль, тому що всі внутрішні якості, почуття та переживання відображаються в мовленні майстра слова.

У кожного автора художнього тексту мова особлива, семантично-неоднорідна, у ній відтворюються особливі відношення між трьома основними складовими – світом значень, світом понять та світом дійсності. Аналіз мовної картини світу автора базується на розкритті особливостей семантики слова у контексті, на закономірностях стилістичного забарвлення мовних одиниць, які з'ясовуються на рівні літературної мови, особливостях авторського світобачення та мовних

засобів, які переважають у творі письменника. Важливу роль у мові художнього тексту виконують тропи.

Енциклопедія «Українська мова» подає таке визначення: «Троп – це мовностилістичний зворот, що полягає у вживанні слова або вислову в непрямому, переносному значенні, для досягнення відповідного виражально-зображального ефекту. <..> Семантичною основою Т. є відношення різного роду суміжності й подібності або, навпаки, протилежності, що встановлюються у свідомості при відображенні дійсності» [37, с. 692-693].

За визначенням О. Потебні, троп – це «слово, уживане в переносному значенні для характеристики будь-якого явища за допомогою вторинних смислових значень, актуалізації його «внутрішньої форми» [27, с. 41].

Найуживанішими серед тропів є епітети, метафори та порівняння, за допомогою яких письменник яскраво описує одне явище завдяки іншому, а також ці художні засоби відтворюють в уяві читача певні події та ситуації, викликають переживання та переосмислення життєвих реалій.

Найпростіший, але одночасно найважливіший троп, який надає тексту індивідуальності, забарвлює його та передає точність думки, надає мові твору емоційності та образності – є епітет. Цей мовний засіб складний та багатогранний, тому сучасні лінгвісти досі не дійшли до одного, чіткого та узгодженого визначення епітета. У Енциклопедії «Українська мова» подано таке тлумачення: «Епітет – це художнє означення або обставина способу дії, які образно змальовують особу, предмет, дію чи явище або виражають емоційне ставлення до них. Е. підкреслює ознаку (колір, розмір, форму, якість, властивість тощо) описуваного, найхарактернішу щодо певної життєвої ситуації або художньої мети мовця» [37, с. 175].

Свого часу В. Чабаненко зазначав: «Одним із найдійовіших засобів посилення картинності й емоційності мовлення є епітет. Так називається слово або кілька слів, які додаються до звичайної назви предмета, щоб посилити її виразність, підкреслити у предметі одну з його ознак – саме ту, які в даному випадку важливо висунути на передній план, свого роду привернути до неї особливу увагу читача» [39, с. 253].

У «Словнику епітетів української мови» з цього приводу написано: «будь-яке художнє означення, призначення якого, як свідчить його етимологічне походження, виявляється в тому, щоб надати предмету поетичності та живопису, тобто визначити індивідуальну якість предмета, яка належить лише йому одному і не переноситься на інші предмети. Серед усієї різноманітності тропів української мови епітет відзначається тим, що виявляє неосяжні можливості мови у сполучуваності, поєднанні слів» [34, с. 1].

Л. Мацько стверджує: «Епітет належить до загальновідомих словесних засобів. Це художнє, образне означення, що підкреслює характерну рису, визначальну якість явища, предмета, поняття, дії» [21, с. 338]. Вчена додає, що епітети створюються як образний атрибут, який на граматичному та лексичному рівнях має образно-означальне наповнення та відповідає на питання як? який? [21, с. 340].

М. Пентилюк зазначає, що «епітет є художнім означенням, яке надає образну характеристику предметові, явищу, особі. Слово в тексті може стати епітетом і виражати авторське сприймання світу» [25 с. 76].

О. Бандура особливу увагу звертає на функціональність тропів: «Художня функція тропів полягає, пише дослідник, у тому, що вони допомагають виділити, підкреслити в зображуваному характері, явищі, предметі потрібну рису чи якість, тобто сприяють їх індивідуалізації.

Тропи надають художньо-образної виразності, емоційності, поетичності» [2, с. 1].

І. Кочан називає епітет лексико-семантичним тропом, тому що він зазвичай виконує функцію обставини або означення, які вживаються не завжди в переносному значенні, але в ньому завжди має бути експресивна або емотивна конотація, за допомогою якої письменник виявляє своє ставлення до навколишнього світу [14, с. 106]. Одночасно Р. Зорівчак визначає епітет стилістичним засобом, основою якого є взаємозв'язок логічного та емоційного значення слова, та наголошує, що від звичайного означення його відрізняє переносне значення слова [10, с. 7].

О. Пономарів пропонує таке визначення цього тропа: «Епітет – слово, що означає предмет або дію, підкреслює характерну властивість певного явища чи поняття. Стилiстична функція епітетiв полягає в тому, що вони дають змогу показати предмет зображення з несподiваного боку, iндивiдуалiзують якусь ознаку, викликають певне ставлення до зображуваного» [248, с. 42].

На нашу думку, найбільш повне та конкретне тлумачення пропонує О. Селіванова: «Епітет – стилістична фігура, троп, що є означенням чи обставиною в реченні як атрибут предмета, дії, стану й характеризується високою емотивно-експресивною зарядженістю, оціннісністю й образністю. Епітет має метафоричну або метонімічну природу. У широкому розумінні епітет є не лише метафорою чи метонімією, а й будь-яким емоційно-оціночним атрибутом» [33, с.145].

У лінгвістиці існує безліч класифікацій епітетів, найповніші та найбільш коректні подані у Л. Мацько та Т. Онопрієнко. Звернувшись до класифікації Т. Онопрієнко [23], відразу помічаємо, що дослідниця поділяє епітети на дві групи (Таблиця 1):

Таблиця 1.
Групи епітетів (за Т. Онопрієнко)

Також до okazіонально-асоціативних епітетів належать: гіперболічні/літотні епітети, метонімічні, перифразні, оксюморонні та іронічні епітети.

Варто відзначити, що Т. Онопрієнко [23] розподілила епітети за функціями, які вони виконують:

- інформативна – повідомлення про предмет, оскільки епітет характеризує різні явища, які сприймаються зором, слухом, чуттєво або дотиком;
- конструктивна, тому що епітет наче внутрішньо організовує текст та надає йому експресивності;
- естетична пояснюється тим, що епітет надає більшій образності, яскравості у висловлюванні;
- прагматична, оскільки основне призначення художнього означення – здійснювати емоційний вплив на читача, викликати у нього певні почуття та емоції.

Звернувшись до класифікації Л. Мацько [21], розуміємо, що вона диференціювала епітети на певні категорії (Таблиця 2):

*Таблиця 2.
Класифікація епітетів (За Л. Мацько)*

Традиційні (постійні)	<ul style="list-style-type: none"> • Відображають історичну пам'ять народу, життя етносу
Кольористичні епітети	<ul style="list-style-type: none"> • Лексеми із значенням кольору часто є полісемантичними, тому лексико-семантична категорія із значенням кольору поділяється на два шари слів: слова першого порядку та другого порядку
Епітети внутрішньопсихологічного сприймання	<ul style="list-style-type: none"> • Поділяються на емотивні та одоративні (дають характеристику за запахом, смаком чи дотиком)

Зауважимо, що Л. Мацько [21, с. 341] також представила поділ епітетів за граматичним значенням тропа:

- епітети, виражені прикметниками;
- епітети, виражені дієприкметниками;
- епітети-прислівники;
- епітети, виражені іменником-прикладкою;
- епітети композити, виражені формою орудного відмінка іменника;
- епітетні предикативні конструкції, епітети-неологізми.

Отже, в сучасному мовознавстві є безліч думок і позицій щодо визначення та класифікації епітетів, всі вони схожі за своїм змістом, але більшість мовознавців сходяться до однієї думки, що епітет – це

художнє означення, що тією чи іншою мірою передає та характеризує події, ситуації, явища або дії.

Надзвичайно важливим та широкоживаним тропом також є метафора, оскільки саме за допомогою цього засобу виразності автор може створити яскравий образ художнього твору, передати читачам унікальний, багатогранний світ, наштовхнути читачів до роздумів. У лінгвістиці метафору розуміють по-різному, тому звернемося до думок мовознавців.

Енциклопедія «Українська мова» презентує таке визначення: «Метафора – це семантичний процес, при якому форма мовної одиниці або оформлення мовної категорії переноситься з одного об'єкта позначення на інший на основі певної подібності між цими об'єктами при відображенні в свідомості мовця» [37, с. 334].

Л. Мацько стверджує: «Метафора – це вид тропів, побудованих на основі вживання слів та виразів у переносному значенні. <..> Найчастіше виділяють такі метафори: метафори, що виникають на перенесенні назв істот на назви істот (осіб), – *лисиця* (хитра людина); б) на перенесенні назв неістот на назви неістот – *світло волі*; в) на перенесенні назви істот на неістот – *хмуриться хмара*; г) на перенесенні ознак речей неживих до істот – *камінне серце, квітуча молодь*» [21, с. 328-239].

О. Пономарів зазначає, що: «Метафора – троп, побудований на вживанні слів у переносному значенні на основі подібності за кольором, формою, призначенням. <...> Є метафори загальномовні, але такі, що не втратили своєї образності, емоційності: *голубе, лебідонько, пташечко, соколе*. Вони є народним надбанням народно-поетичного мовлення. Але власне образні засоби – випадки нової, оригінальної метафоризації, так звані індивідуально-авторські метафори. Вони часто використовуються в публіцистиці, ще частіше в красному письменстві» [26, с. 43-44].

Розширену характеристику метафори подає Т. Гуцуляк: «Завдяки своїй когнітивно-мовній природі метафора є одним із невід’ємних виражальних засобів художнього тексту. Вона репрезентує асоціативно-образне сприйняття предмета чи явища позамовної дійсності, яке вже або закріпилося в мовній системі як переносне значення слова, або належить до індивідуальної мовнопізнавальної дійсності автора художнього тексту і представлене okazіональними мовними одиницями. Окрім того, метафора забезпечує важливу текстотвірну функцію, а саме: метафоричні мовні утворення мають здатність вступати в синонімічні відношення з іншими мовними одиницями – і в такий спосіб забезпечують єдність теми твору й цілісність художнього тексту» [5, с. 45].

О. Спічак пояснює: «Метафора, з одного боку, інтерпретує річ через інші речі, тобто сприяє роз’єднанню, віддзеркаленню одного значення через інше, а з другого боку, актуалізується значення самої речі» [35].

Про граматичне вираження метафор влучно висловлюється Л. Пустовіт: «Складовими елементами метафори виступають окремі частини мови – іменник, прикметник, дієслово, прислівник та інші. Метафоричні словосполучення спираються на несподіване асоціативне поєднання понять. Відбуваються словесні перетворення, при яких слово то набуває метафоричності, то знову її втрачає» [30]

Отже, метафора займає важливе місце серед мовних засобів виразності, за допомогою яких створюється яскравий образ художнього тексту, Л. Мацько відзначає: «У метафорі відображається здатність людини вловлювати схожість і подібність між різними індивідами, класами об’єктів, а потім за цією схожістю переносити назви справжнього носія чи функції на характеризовану особу або предмет» [21, с. 329].

Разом з епітетом та метафорою серед найуживаніших тропів виділяють порівняння. У мовознавстві є велика кількість визначень, звернемось до них, наприклад, звернемось до енциклопедії «Українська мова»: «Порівняння – це фігура мови або рідше троп, що полягає у зображенні особи предмета, явища чи дії через найхарактерніші ознаки, які є органічно властивими для інших: *дівчина струнка, як тополя*. <..> У порівнянні розрізняють суб'єкт порівняння (те, що порівнюють), об'єкт порівняння (те, з чим порівнюють) і ознаку, за якою один предмет (суб'єкт) порівнюється з іншим(об'єктом). Ознака може визначатися кольором, формою, розміром, запахом, відчуттям, якістю, властивістю тощо» [37, с. 507].

Ґрунтовне визначення дає Л. Прокопчук: «Порівняння – це різновид категорії модальності, суть якої полягає в тому, що відношення висловленого до дійсності виражається не прямо, а опосередковано – через його подібність до іншого, яке може бути обов'язково типовим, загальновідомим» [29, с. 12].

О. Пономарів має власну думку з цього питання: «Порівняння – це троп, побудований на зіставленні двох явищ, предметів. Фактів для пояснення одного з них за допомогою іншого. Стилїстична роль порівнянь полягає у виділенні якоїсь особливості явища чи предмета, яка виступає дуже яскраво в того предмета, з яким порівнюється дане явище. Порівнюватися може все – живе й не живе, фізичне й психічне, конкретне й абстрактне» [26, с. 41].

Л. Голоюх указує: «порівняння в мові є, з одного боку, засобом пізнання світу, а з іншого – результатом цього пізнання, оформленим у вигляді компонентів тексту, що мають структуру компаративної конструкції» [4, с. 3].

Під час використання порівнянь у художніх текстах О. Чайківська стверджує: «Порівняння – це зіставлення людей, подій, предметів з

іншими образами, які здебільшого добре відомі читачам. У результаті такого зіставлення зображуване конкретизується, стає більш виразним. Не завжди аналогії, що проводяться між двома предметами, явищами, особами, бувають передбачуваними і реальними» [40].

Л. Мацько пропонує таке визначення: «Порівняння – це тропеїчні фігури, в яких мовне зображення особи, предмета, явища чи дії передається через найхарактерніші ознаки, що є органічно властивими для інших: *волошки сині, як небо*. <> В основі порівняння лежать логічні операції виділення найсуттєвішої ознаки описуваного через пошук іншого, для якого ця ознака є виразнішою, зіставлення з ним і опис» [21, с. 359].

Варто відзначити, що способи граматичного вираження порівнянь, за Л. Мацько, продемонстровано у Таблиці 3.

Таблиця 3.
Граматичне вираження порівнянь

Спосіб	Приклад
Порівняльний зворот (поширений і непоширений) із сполучниками <i>як, мов, немов, наче, неначе, неначебто, ніби, нібито, немовби, немовбито</i>	<i>Дівчина була невеличка на зріст, але рівна, як струна, гнучка, як тополя..</i> (І. Нечуй-Левицький)
Форма орудного відмінка	<i>А серденько соловейком щебече та плаче</i> (Т. Шевченко)
Підрядне речення	<i>Спливало життя, як листя за водою</i> (Л. Костенко)
Конструкції із форми ступенів порівняння прислівників і прикметників: <i>кращий, ніж...; вищий, ніж..</i>	<i>Чорніше чорної землі блукають люди</i> (Т. Шевченко)
Описові порівняння	<i>Ой ти дівчино, з горіха зерня</i> (І. Франко)
Речення порівняльної структури, в яких об'єкт порівняння охоплює всю предикативну частину	<i>Я – негасимий Огонь Прекрасний, Одвічний Дух</i> (П. Тичина)
Порівняльно-прієднувальні конструкції, побудовані за принципом образної аналогії	<i>Лукаш: Ой скажи, дай пораду, як прожити без долі!</i> <i>Доля. Як одрізана гілка, що валяється на землі!</i> (Л. Українка)

Мовознавці досі не узгодили структуру порівняльних конструкцій, тому Л. Прокопчук виділяє трипозиційну (предмет порівняння, образ порівняння й основа порівняння) та зазначає: «дві перші позиції бувають здебільшого вербалізовані в структурі порівняльної конструкції, а третя (основа порівняння) може мати словесне вираження або бути імпліцитною (прихованою). Кожну з позицій порівняльної конструкції заміщує відповідний компонент порівняльної конструкції: позицію позитивної частини (позитива) заміщує предмет порівняння, позицію компаративної частини (компаратива) – образ порівняння, приховану чи вербалізовану позицію основи заміщує компонент порівняльної конструкції – основа порівняння» [29, с. 9].

Отже, порівняння у мовознавстві має неоднозначне визначення, кожен науковець інтерпретує його з власного погляду, але попри це ми маємо чудовий засіб виразності, за допомогою якого впевнено можемо зіставити людей, події, явища, предмети тощо.

Доходимо висновку, що всі мовні засоби виразності в художніх мають важливе значення для відтворення мовної картини світу письменників, оскільки всі тропи надають індивідуальності, емоційності, роблять тексти унікальними, особливими, викликають у читачів емоції, почуття, переживання, змушують замислитись над життям та подіями в них. Завдяки використанню мовно-виражальних засобів ми дізнаємося про індивідуальний стиль автора, його внутрішній світ та думки, які він переніс на папір.

1.2. Особливості ідіостилю Люко Дашвар

У сучасній лінгвістиці по-різному розуміють поняття ідіостиль, оскільки кожен розуміє це по-своєму, тому знаходимо безліч думок науковців.

У своїй статті «Про термін ідіолект» Л. Ставицька зазначає, що «ідіостиль – це індивідуальний стиль, сукупність основних стильових особливостей, які характеризують твори, того чи іншого автора у певний період або всю його творчість [36, с. 11], а ідіолект дослідниця визначає як: «сукупність індивідуальних особливостей, що характеризують мовлення окремого індивіда» [36, с. 10].

С. Єрмоленко стверджує, що ідіолект: «мовна практика окремого носія мови: сукупність формальних і стилістичних ознак, що увиразнюють індивідуальну мову» [38, с. 67].

«Літературознавчий словник-довідник» подає таке визначення: «індивідуальне мовлення, що поянюється місцем проживання, фахом, соціальним станом, загальним рівнем культури певної людини» [16, с. 301].

В енциклопедії «Українська мова» поняття «ідіостиль» та «ідіолект» уживаються як синоніми: «стиль індивідуальний, ідіолект – це сукупність мовно-виражальних засобів, які виконують естетичну функцію і вирізняють мову окремого письменника з-поміж інших; своєрідність мови окремого індивіда. Це поняття насамперед стосується стилю майстра слова, письменника. Стиль індивідуальний залежить від творчої індивідуальності автора, його світосприймання та світовідчуття, ставлення до явищ навколишньої дійсності та їх оцінка» [37, с. 676].

Поняття «ідіостиль» цікаве та розгалужене, його розуміння допомагає нам краще відчутти та сприйняти письменника, його твір, дізнатися, що хотів передати автор пишучи свій твір.

Важливо відзначити, що українська майстриня слова Люко Дашвар, справжнє ім'я – Ірина Чернова, є прикладом автора, який справді має свій унікальний стиль мовлення та індивідуальну траєкторію у літературі.

Побачивши обкладинку будь-якого роману Люко Дашвар, кожен з нас відразу замислюється над прізвищем та ім'я письменниці, та в одному з інтерв'ю мискиня розповідала: «Псевдонім зібраний зі складів і літер імен дорогих мені людей. Так вийшло, і мені це подобається, що за ним не проглядаються ані національність, ані стать. Люко – західне ім'я, Дашвар – абсолютно східне звучання. Псевдонім допоміг уникнути того, чого я боялася: поповнити лави жінок-письменниць сучукрліту, бо маю до них дуже насторожене ставлення. Мені взагалі незрозуміле поняття «жіноча проза», тому й не до снаги брати участь у подібних дискусіях. Як і в інших, до речі. Приміром, дехто вважає, нібито я навмисно вигадала псевдонім, який співзвучний з іменем Любка Дереша, щоб «підмазатися» під його славу, «виїхати» на його популярності. І що мені відповідати? Бити себе кулаком у груди і запевняти, що це – неправда? Ну, це ж повна дурня. Ті, хто фанатіє від Любка Дереша, не переплутають його ні з ким іншим. У нас же нормальні люди книжки читають, а не дебіли» [17].

Зазначимо, що Люко Дашвар створює справді цікаві твори, які захоплюють читача вже з назви, з перших сторінок.

На запитання: «А що робить вас українською письменницею? Приміром, коли кажуть, що Люко Дашвар є українською письменницею – що вказує на вашу належність до українськості? Мова, сюжети, герої, події, міста?» Люко Дашвар дала таку відповідь: «Мабуть, характери людей. Характери українців. Наприклад, книжку «Молоко з кров'ю» я сама перекладала російською з української. Книжка вийшла російською і продається у Росії. І ось під час перекладу я зрозуміла, що коли писала українською про українців – це було природно, логічно й зрозуміло, а от коли переклала російською, історія дуже багато втратила! Незважаючи навіть на те, що я намагалася не робити дослівну кальку, а художній переклад, доводилося змінювати цілі шматки тексту. Тоді я зрозуміла,

що пишу тільки про цю землю, про цих людей, що саме тут вони так діють» [19].

Мова творів Люко Дашвар мало досліджена, але з року в рік з'являються певні напрацювання, в яких науковці висловлюють свої думки про творчість письменниці та аналізують тексти творів.

Люко Дашвар пише свої романи живою українською мовою, широко використовує різні мовностилістичні засоби виразності, такі як: епітети, метафори, добре підібрані порівняння, а також словесну деталь. Переживання героїв, зумовлені соціальним становищем, виражаються у натяках, підтекстах, подіях та асоціаціях, які виникають під час прочитання романів.

Мисткиня дуже вдало творить портретну характеристику своїх персонажів, виражає своє авторське ставлення до них або до ситуацій, які відбуваються, описує своє ставлення до сучасного суспільства та загалом життя у світі й Україні. Власну позицію Люко Дашвар передає та змінює через тон оповіді та художнє відтворення дійсності.

Відзначимо, що окремі романи Люко Дашвар засновані на реальних подіях, які вона проживала сама або бачила, а також розповіді людей, які згодом вилились на папері. Письменникам дуже важливо правильно, чітко та, водночас, цікаво описати події та ситуації, задля того, щоб привернути увагу до своїх книг, зацікавити читачів та здивувати їх.

На питання: «Ваша перша книга мала неабиякий успіх. Ви стали відомою, але не публічною. Не хочете розповідати людям занадто багато про себе чи просто не бажаєте бути схожими на інших письменників?» Люко Дашвар відповіла: «Кожна людина за природою своєю індивідуальна. Одним подобається одне, другим — інше... Я не дуже комфортно почуваю себе на публіці, тому мало ходжу на різного роду заходи. Втім це мій особистий вибір. Як і псевдонім. Він наче відділяє

особисте життя від книжкового. Вдома я — Ірина, а на публіці — Люко Дашвар» [18].

Отже, Люко Дашвар – яскрава представниця сучасної української літератури, яку читає безліч українців. Мова її романів особлива, індивідуальна, наповнена тропами, які допомагають краще відчутти текст, зрозуміти, що хотіла письменниця донести до своїх читачів та змусила замислитися над багатьма, здавалося б, звичайними, але життєво-важливими темами.

РОЗДІЛ 2

МОВНО-ВИРАЖАЛЬНІ ЗАСОБИ У РОМАНАХ ЛЮКО ДАШВАР

2.1. Особливості функціонування епітетів у романах мисткині

Найпростішими та найуживанішими тропами у художній літературі є епітети, що увиразнюють та роблять цікавішою мову твору, а описувані події, ситуації та явища стають виразнішими та зрозумілішими.

У своїх творах Люко Дашвар використовує велику кількість епітетів, за допомогою яких твір стає індивідуальним та легким у сприйнятті. Варто вказати, що в романах «ПоКров» та «#Галябезголови» мисткиня використовує різноманітні епітети.

Вагоме місце посідають традиційні епітети, виражені прикметниками, за допомогою яких Люко Дашвар зображає зовнішній вигляд своїх персонажів: *«Слабкий Дорош лиш очима слідкував за тим, як худа темна баба стала біля отоманки...»* [7, с. 7], *«Уранці сьогодні чув дивні молитву я – ви, ясна й гожа, світла панночко, просили сонце, щоби воно освітило вас...»* [7, с. 9], *«Очі чорні, глибокі, носик рівенький, не горбом, вуста принадливі, волосся неслухняне хвилясте, аж забагато його»* [7, с. 34], *«Нащо йому, стильному, успішному, впевненому, гарному, невдаха Мар'яна»* [7, с. 36], *«Один – худорлявий, білявий, підтримував лівою рукою правицю біля тулуба, як Біджо. Другий – кремезний, дужий, усміхнувся Мар'яні, як добрій приятельці»* [7, с. 225], *«Тоненька, як гілочка, тендітна Галя <..> і Тьома – збуджений, на вигляд козирний у всіх смислах цього слова»* [6, с. 64], *«Весела, роботяща, безвідмовна у всьому Галя –*

брудна зараза» [6, с. 117]. У наведених прикладах авторка, за допомогою епітетів, виражених прикметниками, відтворює загальний вигляд персонажів та надає їм індивідуальності, завдяки цьому кожен читач може уявити яким був той чи інший герой роману.

Окреме місце займають епітети внутрішньопсихологічного сприймання. Виділяють одоративні епітети, які характеризують предмет за смаком, запахом або дотиком:

- **гіркий:** *«Съози висушли, дуна примерзла до сходинок, третя цигарка – в горлі **гірко**, як на душі»* [7, с. 148], *«І одна тільки прозора капля, що впала з хлопчачої щоки на дівочі вуста, кричала, то не солоний піт, то **гіркі** сльози..»* [7, с. 190], *«з темряви виринає стара Кривошиїха, подає Мар'яні металеву кружку з **гірким** відваром»* [7, с. 245], *«Ковтала у службовій кімнаті **гірку** каву»* [6, с. 50], *«Добре, що нікому не дано бачити, як після **гіркої** правди серце жінки стискається і дихати майже не сила»* [6, с. 295];

- **солодко:** *«Мені.. **солодко? Солодко»*** [7, с. 98], *«...досі не вислохло від несподіваної пристрасті, солодного сну»* [7, с.116], *«а Германові книжки **солодші** за медові пастилки»* [7, с. 292];

- **смачний:** *«ковтає гарячий **смачнючий** борщ з апетитом»* [7, с.112], *«У неї в печі картопля з м'ясом домліває, солоні помідорки холодні, бо з льоху, зі вчора **смачнючий** пиріг залишився..»* [7, с. 270], *«і млинців гарячих змусить служницю Ганьку вдосвіта напекти, аби Германові **смачний** сніданок був»* [7, с. 294], *«втягнув носом **смачні** запахи тільки-но приготовленої вечері»* [6, с. 185], *«Такий **запаморочливо-смачний** запах свіжоспеченого хліба, що Льоню аж хитнуло, ледь на ногах встояв»* [6, с. 234];

- **холодний:** *«Наприкінці **холодного** вітряного листопада Перпетуя остаточно одужала..»* [7, с. 17], *«Савко скрутився біля*

холодної кам'яної стіни..» [7, с. 22], *«прошепотіла тьмяно над уже холодною кавою»* [7, с. 35], *«Ярко відчинив вікно – впустив у кімнатку холодне зимове повітря..»* [7, с. 113], *«Холодні кам'яні сходишки візького тунелю вели все вниз, під землю..»* [7, с. 182], *«..ніби тільки-но випірнула з прохолодної ріки в спекотний день»* [7, с. 365].

- **гарячий:** *«Перпетуя всадовила старицю на лаву біля комина, власноруч подавала **гарячий** чай із кренделиками»* [7, с. 24], *«..відчула на своїй спині сильні чоловічі долоні, а на своїй шиї **гарячі** чоловічі вуста»* [7, с. 39], *«сказав, подаючи Мар'яні горнятко з **гарячою** кавою»* [7, с. 82], *«Галя мчить до кав'ярні за рогом, замовляє два американо з **гарячим** молоком..»* [6, с. 23], *«Поклав дівчину на диван поряд із каміном, приніс **гарячої** води..»* [6, с. 230];

- **пахучий:** *«виходила надвір, вдихала прохолодне **пахуче** повітря і йшла на город»* [6, с. 272];

- **пекучий:** *«Крізь неї – **пекуче** сонце, небо, та Мар'яні хочеться схватись не від того сонця»* [6, с. 175].

У вищенаведених прикладах бачимо, що у романі «ПоКров» одоративні епітети вживаються частіше, ніж у тексті роману «#Галябезголови», такий вид епітетів мисткиня використовує задля того, щоб читач краще зрозумів та сприйняв події, явища, які відбуваються у творах.

Особливу увагу варто приділити емотивним епітетам:

- **вільний:** *«..з якогось свого нового життя кожну **вільну** хвилинку»* [7, с. 266], *«Кожна людина має займатися **вільною** творчістю»* [7, с. 352], *«Андрій Іванович Чорнобай вже розмірковував іншими категоріями і відчував себе настільки **вільним**, що аж...»* [6, с. 182], *«..культивувати у собі смирення, яке прийшло разом із необхідністю почуватися **вільним..»*** [6, с. 184];

- **веселий:** *«Мар'яна крокувла поряд із Ярком – весела, натхненна, легка»* [7, с. 139], *«Шуляк під'їхав під вечір, веселий, збуджений...»* [7, с. 215];
- **байдужий:** *«Гаряча душа в безмежному байдужому білому просторі»* [7, с. 126], *«Байдужий чоловічий голос повідомив: Поля затримана...»* [7, с. 332], *«Молодик теж ковзнув по Віруні байдужим поглядом»* [Г6, с. 6]. *«...мужчина з кейсом і заміжня Юля – коханці, а кейс і байдужа фізіономія чоловіка – прикриття»* [6, с. 18]. *«Юлія Володимирівна кинула байдужий погляд на монітор і очам не повірила»* [6, с. 196];
- **дивний:** *«Назавтра Мар'яна тримала дивний документ»* [7, с. 63], *«Таксист-психолог миттєво уздрів у дивній парочці багату здобич»* [7, с. 109], *«...дивний трепет співпричетності піднімався все вище, до серця»* [7, с. 199], *«...в сірому тумані побачила дивного чоловіка у просторій синій куртці»* [6, с. 7], *«Дивився на дивну дівчину з цікавістю»* [6, с. 98];
- **живий:** *«Хоч на день поверне живий дух вельмишановному пану Яремі»* [7, с. 6], *«Хай буде він живий...»* [7, с. 218], *«...тримали одне одного за руки, утворюючи наколо Мар'яни живий захисний покров»* [7, с. 376], *«Він мені живий потрібен! Я з нього живого шкіру здеру!»* [7, с. 258], *«Але коли ми їхали з Козельця, чоловік іще був живий»* [7, с. 358];
- **палкий:** *«...під час палкої дружининої промови підвівся, тупцював біля крісла»* [6, с. 147], *«...є головною складовою його палких стосунків з лікаркою Юлею!»* [6, с. 286], *«Алекс читала мовчазні палкі зізнання у світлих блакитних його очах»* [7, с. 181], *«палкими благаннями продовжити шляхетний рід Дорошів»* [7, с. 343].

За допомогою поданих епітетів Люко Дашвар не тільки передає емоції, почуття, стан своїх героїв, але й допомагає поглибитися в переживання та радощі від подій, які відбуваються у романах.

У нашій статті ми зазначали: «Епітетні сполуки, що передають позитивні почуття виражаються за допомогою прикметників, пов'язаних з семами «кохання, любов», «щастя», «радість» [32]: «Того вечора вперше за півроку стосунків щаслива Мар'яна Озерова поверталася додому на «ауді» кохаця» [7, с. 51], «<...>доки нове жадання не накрило хвилию і вони, **змучені, щасливі**, взялися доводити невідомо кому і самим собі: не все!» [7, с. 139], «Він більше ніколи не говорив із покоївкою про кохання, та Алекс читала мовчазні палкі зізнання у **світлих блакитних його очах**» [7, с.181].

«Поширеними негативно-оцінними семами, під час створення внутрішнього портрету персонажа є «біль», «сум», «злість», «печаль»» [32]: «**Міліціанти найжачені, злі** – добра не жди, щити, палиці» [7, с. 221], «**Марила: перед очима в чорному безкінечному просторі кружляли злі люди..**» [7, с. 376], «**Ще ніколи не бачив засмучений Дорош, щоби так горювали сині очі**» [7, с. 13], «**Замовк, скосив очі на засмучену Мар'яну**» [7, с. 86]».

У романах «ПоКров» та «#Галябезголови» особливе місце займають кольористичні епітети, оскільки авторка дуже часто використовує їх у своїх творах. Зустрічаємо епітети з такими кольорами:

- **білий:** «**Та хіба маю сили від тебе відмовитися, відпустити в білий світ вільною птахою?**» [7, с. 12], «**..від злиденної Батьківщини в краї ситі й сонячні, де пісок білий...**» [7, с. 56], «**..та під білим сонцем перекреслив усе погане..**» [7, с. 117], «**..намагалася навіки зафарбувати увесь білий світ чорним..**» [7, с.19];

- **рожевий:** «**..мати власноруч наклеїла бежеву гидоту з величезними рожевими квітами**» [7, с. 152], «**..розлогі пелюстки**

зберегли **ніжно-рожевий колір**» [7, с. 242], «Галі краще скинути **рожеві окуляри**» [6, с. 323];

- **жовтий:** «Від різких **жовтих** ламп мружив очі, затуляв їх долонею» [7, с. 80], «обережно дістала папку, витягла чималий **жовтий том..**» [7, с. 84], «Смугастий, **жовтоокий**, вгодований, доглянутий, з **яскраво-жовтим** вибагливим ошийником на шиї» [6, с. 47], «клінав **жовтими** фарами-оченятами..» [6, с. 89];

- **зелений:** «..матрац, накритий карпатським ліжником, **зелений** куб замість столика, на ньому відкритий ноутбук і вигадлива фігурка янгола з прозорого **зеленого** скла» [7, с. 112], «Ти – наївне **зелене** хлоп'я!» [7, с. 128], «Його роблять із стиглого **зеленого** винограду в Кахетії..» [7, с. 139], «Костуменко загнав на повір'я **брудно-зелений** «міні купер..» [6, с. 149];

- **червоний:** «І вуста **яскраво-червоні** помадні» [7, с. 140], «Я тільки пляшку **червоного** сухого купив» [7, с. 151], «**червоні** вуста ворушились, наче кров'ю бризкали» [7, с. 158], «Чуб вихором, вуса шпагатом, на фуражці зірка червона» [7, с. 185], «Відійшла до стіни і побачила **червоний** хрест» [7, с. 223], «..а зірки-зірки, перед якими життя **червону** доріжку розстелило» [6, с. 160], «Зупинилися біля **червоної** «мазди», не нової, може, 2010 року» [6, с. 172], «..Чорнобаєве лице від сорому вкрилося **червоними** плямами» [6, с. 279];

- **синій:** «Мар'яна бачила **синю** жилку, що пульсувала у нього на скроні» [7, с. 135], «побачила дивного чоловіка у **синій** куртці» [6, с. 7];

- **сірий:** «розридався Савко, до стіни прилип – від страхів **сірий**» [7, с. 22], «**Сірий** світанок на горбі перший день 2014-го» [7, с. 165], «Оля стоїть посеред виховної кімнати перед двома десятками дівчаток в однакових **сірих** сукнях» [7, с. 301], «в **сірому**

тумані побачила дивного чоловіка» [6, с. 7], «масажистці здавалося, що цукор робив її **шкіру сіро-тьмяною**» [6, с. 49];

- **чорний:** «І тим двом дурепкам з Полтави, і мамаївцям, і **чорнявому** хлопцю з гітарою..» [7, с. 204], «..хазяїн нахилився над столиком, аби підхопити прикрасу з **чорного атласу..**» [7, с. 213], «насторожений молодик років 26-ти у бідненьків **чорній одежині**» [6, с. 5], «Напередодні поверталася додому вже **чорного** вечора..» [6, с. 9], «Думка урвалася, наче втопилася у **чорній масі**» [6, с. 46].

Окремо виділяємо епітети, які позначають світле і темне:

- **світлий:** «волосся густе, каштанове, **очі світлі**, блакитні» [7, с. 287], «..усміхалась – в житті з'явилося **світле диво**» [7, с. 304], «Якщо ти залишишся для того, аби освіжити **світлі спогади..**» [7, с. 349], «копа неслухняного **світлого волосся**» [7, с. 64], «на широкому двомісному ліжку у просторій і **напрочуд світлій** **гостьовій кімнаті**» [7, с. 128];

- **темний:** «Древня, **темна**, зморщена, а зуби чисті, міцні» [7, с. 6], «Страх їв душу, малював чорним: ось вона біжить **темним провулком..**» [7, с. 57], «Зазирнув у глибокі Мар'янині **карі очі з трагічними темними плямами розмазаної душі**» [7, с. 109], «..сили мали покинути її ще вночі, коли брела і брела **темним порожнім шляхом..**» [6, с. 98], «Хазяйка «Белли» **вдивлялась у темний коридор..**» [6, с. 217], «виїхала на зустрічну і **на повній швидкості врізалась у темний позашляховик**» [6, с. 396].

Використання кольористичних епітетів в сучасній українській літературі до допомагає точніше передати візуальне значення кольору та показати читачам колірну гаму романів. Відзначимо, що у романі «ПоКров» використовується більша кількість кольористичних, оскільки сама назва відразу наштовхує на колір і в контексті твору є багато

ситуацій, в яких важливо використовувати епітети з позначенням кольору.

Отже, Люко Дашвар у своїх романах вдається до використання великої кількості епітетів. Вони допомагають читачам краще зрозуміти описувані події та ситуації, побачити предмет з несподіваного боку, індивідуалізують певні ознаки, точніше та яскравіше зображають портрет персонажа, розкривають особливості його зовнішнього вигляду, поведінки та внутрішнього стану героя. Особливої уваги заслуговують кольористичні епітети, які передають предмет або явище з особливого, яскравішого боку, одразу в уяві читач може чітко візуалізувати картинку описуваної ситуації або події.

2.2. Порівняння як мовно-художній засіб у творах Люко Дашвар

Порівняння – це один із найуживаніших тропів, за допомогою кого автор може зіставити людей, предмети, певні явища, будується на основі переносного значення. Порівняльні конструкції використовуються різних стилях, особливу роль відіграють у художніх текстах, тому що формують художньо-образну систему тексту.

Порівняння, які виражені орудним відмінком іменника, ми поділили на декілька група:

- **об'єкт порівняння – назва тварини:** *«Ох, дарма солов'єм співав – не все сталося, як гадалося»* [7, с. 15], *«Роздратувалася: відчайдушною рибою, як на нерест, проти течії»* [7, с. 33];
- **об'єкт порівняння – назва конкретного предмета:** *«Мамо... Матусю... — і сама біля матері мішком порожнім»* [7, с. 185],

«Ада зухвало вигнула тонкі вуста підковою, глянула на доньку без добра: ох, краще не лізь, куди не треба!» [7, с. 63]

- **об'єкт порівняння – назва абстрактного поняття:** *«— Ваш еспресо не вартує і гривні! — самотнє горе проривається невтримною агресією» [7, с. 48].*

За синтаксичними функціями, які можуть виконувати порівняння, ми виділили такі:

- іменної частини складного іменного присудка: *«Чуб вихором, вуса шпагатом, на фуражці зірка червона» [7, с. 185];*

- обставини способу дії: *«І Гнат здався, бо матінка до нього злим лишаєм не чіплялася, лиш птахою легкою навколо кружляла» [7, с. 30].*

Окрему групу займають фразеологізовані порівняння, як найчастіше виступають обставинами способу дії, наприклад: *«Віджбурнула рюкзак, під ноги глянула: пузате золоте сердечко валялося на підлозі, як непотріб» [7, с. 365],* а рідше як обставина міри і ступеня: *«Верещала, як різана, захлиналася сльозами, жбурляла подушки на підлогу» [7, с. 167], «У рідній хрущовці на Воскресенці Мар'яна напилася, як чіп: хотіла до безпам'ятства, та пам'ять стукала в скроні..» [7, с. 334].*

У романах «ПоКров» та «#Галябезголови» Люко Дашвар дуже часто звертається до порівнянь, завдяки яким мисткиня увиразнює зовнішність людей, їх психологічні характеристики та певні якості, підкреслює особливості поведінки, а також висловлює ставлення до подій, які відбуваються у творах.

Найчастіше авторка звертається до порівняльного звороту з різноманітними сполучниками. Найбільш уживаними є сполучники:

- **як:** *«Красне щастя обіцяв, усьому світові мріяв показати красу твою незбагненну, а зачинив у чотирьох стінах, як злодюжку за*

провину яку!» [7, с. 12], *«Ох, дарма солов'єм співав – не все сталося, як гадалося»* [7, с. 15], *«..признаватись Перпетуї про тяжку, як могильний хрест, розмову..»* [7, с. 18], *«наказала, як льону накидала»* [7, с. 22], *«рухливі, як щури, чоловіки в чорному»* [7, с. 103], *«Вологого, як всяке природне збудження, весняного ранку..»* [6, с. 5], *«добра справа, як болото»* [6, с. 8], *«Зелений «міні-купер» деренчав, як порожнє відро..»* [6, с. 395], *«Чорнобай відчув, ніби здувається, як пробита автомобільна шина»* [6, с.174];

- **мов:** *«А час летиться, мов з відра»* [7, с. 34], *«мов із конопель шепоче Мар'яна»* [7, с. 51], *«і тільки припухлі, мов у дитини, вуста свідчили: ой не все..»* [7, с. 108], *«Ада скривилася, мов лимонів обжерлася, кивнула»* [7, с. 155], *«коли укутала невістку Чорнобая, мов ляльку»* [6, с. 158], *«У карпатському ліжнику, мов у теплій рукавичці»* [6, с. 158], *«Впився вустами у її вуста, цілував, мов п'яний»* [6, с. 283];

- **наче:** *«в'їдалася поглядом у бліде лице його, наче намагалася вивідати потаємні Яремові думки..»* [7, с. 6], *«Дорош замовк, наче кумекав, чи варто признаватись Перпетуї...»* [7, с. 18], *«мовив низьким хрипуватим, наче застуженим, голосом»* [7, с. 108], *«розгублено обмацує поглядом підвіконня, наче тато залишив на ньому не тільки відбитки босих ніг»* [7, с. 160], *«наївно сподівався на нове ім'я, наче прагнув свого позбутися навіки..»* [6, с. 6], *«біля барної стійки голомоза башка баристи губилася, наче човник посеред хвиль»* [6, с. 23]. *«чорні діри, які пошматували його життя, наче п'яний кравець»* [6, с. 183], *«при згадці про Чорнобаєву невістку син пожвавішав, усміхнувся, наче свіжий вітер йому в душу надмухав»* [6, с. 204], *«усміхнувся скептично, наче б його брехня мала миттю матеріалізуватись»* [6, с. 122].

- **неначе:** *«немала юрба затятівців, що оперативно зібралась на скандал, неначе на святкове шоу..»* [7, с. 166], *«Жадкін глянув на дружину, наначе на дурну курку..»* [6, с. 308];
- **ніби:** *«нечутно ворушив устами, ніби питав спантеличено..»* [7, с. 5], *«Дорош захрипів, широко розплющив очі, ніби посеред суцільного мороку раптом побачив сонце..»* [7, с. 21], *«Ярема кивнув схвально, ніби підтримував геть усе, що Перпетуя за життя вдіяла..»* [7, с. 31], *«Ярко знітився, ніби йому на голову напхали корону..»* [7, с. 135], *«Чорнобасва невістка більше не звертала на них уваги, ніби геть їх тут немає»* [6, с.166], *«Вхопила ряднину, притисла до грудей, ніби найдорогоцінніший скарб..»* [6, с. 168], *«у високої, стрункої, ніби загартованої для боїв без правил дівчини очі світилися відвертими бажаннями..»* [6, с. 122].

Порівняння виражене порівняльним зворотом дуже часто трапляється в романах Люко Дашвар, завдяки цьому авторка намагається передати у зіставленні певні предмети, явища, події. Важливо, що під час цього зіставлення мисткиня поєднує непоєднуване, це виражається у її ідіостилі та показує особливість текстів.

У романі «ПоКров» окрему групу становлять порівняльно-приєднувальні конструкції, що будуються за принципом образної аналогії. Найбільше вживається зі сполучником **як**: *«У Ярка з Біджо дозвіл на роботу з приладами високого тиску на висоті. То як шостий розряд... Як п'ятірка за контрольну роботу. Як олімпійська медаль, як...»* [7, с. 130], *«Спостерігала, як мати продовжує жадібно їсти, як тато відчиняє входні двері, розгублено відступає на крок..»* [7, с. 154], *«Мар'яна бачить із вікна, як біля будинку гальмує брудний позашляховик, як безсоромна Ада виплигує з чорного його черева на чорну землю...»* [7, с. 160], *«і як ото багаті Сіденки шапіто раз до Цвітної привезли. А як упало листя, геть зле стало: ділять скорину*

навіл, не знають, що завтра їстимуть. І паламар, як на гріх, відіслав сина до Києва в семінарію» [7, с. 176].

Також у романах виділяємо конструкції із формами порівняння прислівників і прикметників: *«Над входом камер більше, ніж на Алькатрасі» [7, с. 212], «Тільки по півдні, обробивши рани більш ніж двадцятьом майданівцям, змогли перепочити мить» [7, с. 223], «Пастка..Гірше, ніж у в'язниці» [7, с. 240], «Усе думаю: може, я зробила менше, ніж могла, тому вони загинули через мене...» [7, с. 339], «Від нього до “Левади” у два рази ближче, ніж від міста» [6, с. 227], «Виручиш за неї удвічі більше, ніж заплатив!» [6, с. 280].*

Окрему групу становлять порівняння з повною граматичною основою, розділимо їх на групи:

- **простий підмет + простий дієслівний присудок:** *«..по життю, ніби янголи шлях вистелили!» [7, с. 93], «Ада підскочила — як хто голкою в зад штрикнув» [7, с. 80];*
- **простий підмет + складений дієслівний присудок:** *«Ада роззиралася розгублено, ніби все те добро неодмінно мало розміститися тут, на жалюгідних сорока двох квадратних метрах хрущовки» [7, с. 78];*
- **підмет + складений іменний присудок:** *«Подивився на Мар'яну з подивом, наче запитання геть зайве, і так ясно» [7, с. 110], «Знак, — сказав Ярکو, наче всі сумніви Мар'янині йому давно відомі» [7, с. 137];*
- **просте двоскладне речення розривається інтерпозитивним підрядним:** *«— Уже скоро, скоро... — шепотіла, наче від тих грошей, які добути хотіла, доля Майдану залежала» [7, с. 204], «Скільки їхала, стільки набиралася радості, наче кожна мить, що наближала до Ярка, кидала їй ту радість жменями: на тобі, дівко, волі! На!» [6, с. 123].*

Залежно від структури неповної підрядної частини варто всі порівняльні конструкції розділити на певні групи:

- **з присудком простим дієслівним (без поширювачів):** «Усе думаю: може, я зробила *менше, ніж могла*, тому вони загинули через мене...» [7, с. 339], «Хотинський зупинився, *наче схаменувся*» [7, с. 86], «Поклала тремтячі долоні на чорняве волосся, *наче благословила*» [7, с. 115].
- **з простим дієслівним присудком і групою присудка:** «Мар'яна простувала велелюдним гомінким простором — *ніби в Йордан входила*» [7, с. 199], «червоні вуста ворушилися, *наче кров'ю бризкали*» [7, с. 158], «Ада скривилася, *мов лимонів обжерлася, кивнула*» [7, с. 15].
- **зі складеним дієслівним присудком:** «Дивиться на світ Божий, *наче розгадати його намагається*» [7, с. 292], «Обхопили одне одного, *наче віки не бачилися*» [7, с. 137].

Отже, наведенні зразки підтверджують те, що різноманітні життєві події, ситуації, явища, зіставлення з чимось, поведінку персонажів твору, їх внутрішні переживання мисткиня зображує за допомогою порівнянь, які яскравіше передають певні дії, слова та думки героїв.

2.3. Метафори – елемент авторського мовлення

Люко Дашвар часто послуговується використанням метафор, оскільки вони створюють особливу художню картину світу, художньо забарвлюють та цікаво описують певні ситуації, метафори підштовхують читачів до роздумів, пробуджують уяву, а також є прикрасою мови твору.

«Метафори стали наслідком лінгвокреативної діяльності мисткині, спрямованої до створення цікавих та оригінальних метафор, які слугують у тексті потужним засобом експресивізації» [31, с. 322].

У романах Люко Дашвар «ПоКров» та «#Галябезголови» ми зафіксували велику кількість метафор.

Певну кількість складають іменникові метафори, які представлені словосполученням разом із прикметником: *«Мар'яна раптом замовкла, бо **нашттовхнулася на холодний ошелешений погляд Хотинського**»* [7, с. 85], *«Мар'яна не почула власного голосу — **у вухах стрімко наростав лякаючий глухий гул**»* [7, с.144]. Люко Дашвар використовує іменникові метафори задля того, щоб доповнити образ певними ознаками та якостями.

Дуже рідко вживаними є метафори, в яких іменник поєднується з дієприкметником: *«Пізно увечері, змусивши себе відірватися від сухих, як осіннє листя, та **напрочуд живих, дихаючих пристрастями сторінок архівних документів**, Мар'яна полетіла до Хотинського»* [7, с. 85], *«Мар'яна дивиться на сухеньку стару, ніби у **вицвілих блакитних очах** ще можна прочитати німу відповідь»* [7, с. 168].

Найбільшу частину складають дієслівні метафори: *«**Над сином птахою літає**, старому чоловіку повагу й турботу виказує..»* [7, с. 24], *«**Проковтнула повітря — хвилювання душило** не від теплого дотику, від його нерівного дихання, його впевненої радості»* [7, с. 109], *«Драматичну порожнечу в кав'ярні на Великій Житомирській нахабно порушують закохані підлітки: **вриваються вітром..**»* [7, с. 48], *«у Мар'яниній душі **зацвірінькали птахи**, запахло чимось свіжим: не ферамонами – бузком»* [7, с. 48], *«Відповіді не чекала – **вимелася з курильні..**»* [7, с. 22], *«**Канадійська байка оживала, набиралася життя і так легко йшла в руки..**»* [7, с. 84], *«Глянула на бабу тоскно – **сльоза забриніла, покотилася**»* [7, с.25], *«**Здорове природне***

збудження вимкнуло мізки, заслало увесь білий світ» [7, с. 40], «Мене то розчаровує» - раптом холодно й гнівно процідив Хотинський» [7, с. 99], «Визнаю і схиляю голову: ти виорала класний плацдарм для завтрашніх пошуків» [7, с. 86], «бо зранку планував перевернути столицю догори дригом» [6, с. 134], «Аніта завела двигун: літала кухнею — руки при ділі, язик не мовчить» [7, с. 129]. Такий вид метафор Люко Дашвар уживає найчастіше, тому варто відзначити, що це дуже розповсюджений спосіб подання інформації, опису події в індивідуальному стилі мисткині. Наведені зразки свідчать про те, що завдяки дієсловам авторка найточніше та глибше передає внутрішній стан своїх персонажів, їх поведінку, вчинки в певній ситуації, яка склалася у розвитку подій у творі. Дієслівні метафори дають ширше розуміння описуваного, створюють цілісну мовну картину роману.

Окрему групу складають метафори поширеними дієслівними конструкціями, які активізують художнє значення дієслова: *«та час від часу вона ловила на собі допитливий уважний погляд Хотинського» [7, с. 36], «Кривошиїха глянула у вікно – перший промінчик сонячний мряку розганяє..» [7, с. 21], «Мар'яна знову занурилася в папери» [7, с. 89], «Хотинський ішов загальним простором, намагаючись визначити джерело запаморочливого запаху» [7, с. 82], «Мар'яна би не усвідомила надважливості проточної бурі» [7, с. 82], «Мар'яна труситеметься в найманій автівці й уже геть не відчуватиме себе діамантом у скриньці» [7, с. 30], «І Гнат здався, бо матінка до нього злим лишаєм не чіплялася, лиш птахою легкою навколо кружляла» [7, с. 30], «тато купує дріжджі оптом, а потім висолопивши на плечі язика, розносить їх роздрібним торговцям на ринку..» [7, с. 43].*

В окремих фразах мисткиня використовує такі конструкції, в яких метафора поєднується із гіперболою: *«А перед очі – горе чорною*

хмарою» [7, с. 27], «за сто тридцять років не те, що нас із вами не буде, може, гори похитнуться, океани висохнуть!» [7, с. 29], «Дісталася Українського дому й остовпіла: сильна людська ріка залила увесь простір навкруги» [7, с. 33], «облилась тими парфумами відчайдушно і на роботу – як в останній бій» [7, с. 37], «Завмерла. Ані пари з вуст. Дивилася крізь чоловіка, наче зовсім не бачила його» [7, с. 131], «Коли сонце вже сходило, незчувся, як провалився у чорний сон» [7, с. 264], «на «Театральній» - вагон порожніє: людський потік суне на Майдан» [7, с. 104], «Сушила голову, ніяк втямити не могла, що би таке збрехати, аж поки погляд не впав на підзарядку» [7, с. 131].

У зазначених прикладах Люко Дашвар використовує такі метафори, щоб зробити акцент на перебільшенні певних явищ та подій – це посилює виразність тексту.

Найчастіше Люко Дашвар вдається до використання образних метафор, що найкраще зберігають змістовну двоплановість та внутрішню його форму: *«утрачав свідомість, приходив до тями, чіплявся очима за святі лики» [7, с. 5], «тремтіла на постелі тоненькою гілочкою» [7, с. 16], «лице пішло червоними плямами» [6, с. 39], «Чорнобай відчув, ніби здувається, як пробита автомобільна шина, спустошується, дихати стає важко» [6, с. 174], «Пані Жадкіна відірвалася від розписок, увіп'ялася поглядом в адміністраторку» [6, с. 42], «Однієї зимової сніжної ночі й прибило до маєтку під Катеринославом худу темну бабу..» [7, с. 24], «Гаванський міст на вітрі скреготів, як стара фіра, підганяв перехожих. Густі хмари прибили небо до землі, давили Мар'яні на плечі, сипали в очі колючим снігом» [7, с. 137].*

Розгорнуті метафори займають велику частину, оскільки у них поєднується тематичні одиниці, завдяки яким текст стає цікавішим та

розлогішим. Наприклад: *«Зима вередувала. У густім вечорі розгулявся вітер, розбурхав кволий промерзлий Дніпро, продував Гаванський міст, збивав з ніг»* [7, с. 117], *«Валя давно здимів на свій Майдан, день минув, увечері до хрущовки на Воскресенці занесло Мар'яну, а Ада все ніяк не могла зібрати себе до купи після вранішньої розмови з чоловіком»* [7, с. 92], *«Та з коридору до входних дверей несподівано випливла пухкенька сива літня пані в білій трикотажній кофтині..»* [7, с. 111], *«Він без пригод повернеться до столиці, заб'ється у нору за місцем реєстрації і там скнітиме більше місяця»* [7, с. 396].

Рідше за інші тропи в текстах романів «ПоКров» та «#Галябезголови» використовуються стерті метафори, оскільки не всі читачі можуть відчувати внутрішню форму цих засобів виразності. Наприклад: *«Оптимістичний весняний день уже котився спати..»* [6, с. 47], *«Усміхнувся, наче свіжий вітер йому в душу надмухав»* [7, с. 204], *«Темрява іла ліхтарі»* 118, *«Кімнатка ворожила»* [7, с. 129], *«Хмари з душі враз здуло: не душа – чисте небо, ясні зорі»* [6, с. 392], *«Спробувала зім'яти думки про записку»* [6, с. 389].

Отже, Люко Дашвар часто вдається до використання метафори, завдяки яким читач повніше розуміє текст романів, поведінку героїв у різних ситуаціях, їх емоції та переживання.

ВИСНОВКИ

У сучасній лінгвістиці з дня в день відбувається безліч відкриттів і змін, оскільки наша мова розвивається, створюється щось нове, збагачується завдяки тому, що сучасні письменники творять нові шедеври, індивідуалізують свою мовну картину світу, роблять стиль творів унікальним. У своїх напрацюваннях сучасні митці продовжують використовувати мовні засоби виразності, що допомагають зробити текст особливим, цікавим та яскравішим.

Останнім часом все частіше увагу до себе привертає творчість відомої української письменниці – Люко Дашвар, яка створює цікаві, неординарні романи, у яких описує різноманітні життєві ситуації та події, дуже влучно зображує стосунки між чоловіком та жінкою, звертається до історії та показує життя українського народу у наші дні. Читаючи твори читач, перш за все, замислюється над назвою, а потім до глибоких роздумів його підштовхують події, про які пише авторка.

Особливим є індивідуальний стиль Люко Дашвар, оскільки у романах мисткиня повністю передає власну мовну картину світу, виливає на папері свої думки, вдається до використання тропів: епітетів, метафор та порівнянь, що увиразнюють текст, роблять його начиченим та унікальним.

Провівши ґрунтовне дослідження романів Люко Дашвар «ПоКров» та «#Гальябезголови», відзначимо, що найбільш уживаним тропом є епітет, завдяки якому мисткиня яскраво описує предмети, події, певні явища, подає портретну характеристику героїв. Найчастіше використовуються традиційні епітети, одоративні, емотивні, велику частину становлять кольористичні епітети.

Також авторка активно вживає порівняння, а саме порівняльні звороти зі сполучниками *як, мов, наче, неначе, ніби*, порівняльно-

приєднувальні конструкції, конструкції із формами орудного відмінка. Завдяки порівнянням читачі бачать з чим авторка зіставляє своїх героїв і зображує їх дії та переживання у певних ситуаціях.

Окреме місце у творах Люко Дашвар займає метафора. Найчастіше трапляються дієслівні, образні та розгорнуті метафори, вони відтворюють художню картину світу, передають настрої героїв, описують їх поведінку та переживання.

Найважливішого висновку та мети нашого ґрунтовного дослідження ми дійшли, коли проаналізували мовно-виражальні засоби у романах Люко Дашвар. Мова творів наповнена великою кількістю різноманітних засобів виразності, яскрава та особлива. Епітети, метафори та порівняння роблять романи унікальними, зображують та характеризують героїв з різних боків, змальовують настрої та внутрішні переживання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови: навчальний посібник. Львів: Світ, 2003. 432 с.
2. Бандура О. М. Мова художнього твору: Нарис. Київ: Дніпро, 1964. 121 с.
3. Веселовська О. С. Теоретичне та історичне тлумачення епітета. *Питання літературознавства*. Чернівці: Рута, 2007. Вип 73. С. 3-10.
4. Голоюх Л. В. Порівняння як структурно-стилістичний компонент художнього тексту (на матеріалі сучасної української історичної прози): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Інст. укр. мови АН України. Київ, 1996. 20 с.
5. Гуцуляк Т. Є. Художня метафора як джерело формування синонімічних засобів української мови. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія: Філологічні науки*. Ніжин, 2013. Кн. 1. С. 45-50.
6. Дашвар Л. #Галябезголови: роман. Харків: Книжковий Клуно: «Клуб Сімейного Дозвілля». 2020. 396 с.
7. Дашвар Л. ПоКров: роман. Харків: Книжковий Клуб: «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 384 с.
8. Дудик П. С. Стилiстика української мови: Навчальний посiбник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2005. 368 с.
9. Єрмоленко С. Я. Лiнгвостилiстика: основнi порiвняння, напрями й методи дослідження. *Мовознавство*. 2005. №3-4. С. 112-120.
10. Зорівчак Р. П. Боліти болем слова нашого: Поради мовознавця. 2-ге вид., допрац. і доповн. Тернопіль: Мандрівець, 2008. 176 с.
11. Ікалюк Л. М. Порівняння як засіб пізнання світу. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/62.pdf>

12. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови. Київ, 1995. 312 с.
13. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української мови. Київ, 1997. С. 14-28.
14. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту. 2-ге вид., переробл. і доп. Київ: Знання, 2008. 423 с.
15. Кульбабська О. В. Текстотворча функція епітета в художньому тексті. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Філологія. Харків, 2006. Вип. 742. С. 256-265.
16. Літературознавчий словник довідник / за ред. Р. Г. Гром'яка, Ю. І.Ковалів, В. І. Теремка. Київ: Академія. 2007. 752 с.
17. Люко Дашвар, письменниця: Я боялася поповнити лави жінок-письменниць, бо маю до них дуже настрожене ставлення. URL: <https://rozmova.wordpress.com/2020/05/12/luko-dashvar-2/>
18. Люко Дашвар: «Якщо люди хочуть чомусь навчитися, нехай читають Біблію». URL: <https://proskuriv.khm.gov.ua/2011/01/05/%D0%BB%D1%8E%D0%BA%D0%BE-%D0%B4%D0%B0%D1%88%D0%B2%D0%B0%D1%80-%D1%8F%D0%BA%D1%89%D0%BE-%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D0%B8-%D1%85%D0%BE%D1%87%D1%83%D1%82%D1%8C-%D1%87%D0%BE%D0%BC%D1%83%D1%81%D1%8C/>
19. Люко Дашвар: Коли пишу української, я ніби відкриваю для себе Україну. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/ukrayinci-chitayte/lyuko-dashvar-koli-pishu-ukrayinskoyu-ya-nibi-vidkrivayu-dlya-sebe>
20. Мацько В. П. Механізм дешифрування метафори та її стилістичні функції (на прикладі діаспорної прози). Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету

- ім. Володимира Гатюка. Серія: Літературознавство. Тернопіль, 2011. Вип. 31. С. 257-268.
21. Мацько Л. І. Стилїстика української мови: Підручник / за ред. Л. І. Мацько. Київ: Вища шк., 2003. 462 с.
 22. Молчко О. О. Художнє порівняння як категорія перекладознавства (на матеріалі української та англійської мов) : дис. ... канд. філолог. Наук: 10.02.16. Львів, 2015. 257 с.
 23. Онопрієнко Т. М. Епітет як первісний троп і системоутворюючий центр тропіки. *Вісник Житомирського державного педагогічного університету*. Житомир, 2001. № 8. С. 127-130.
 24. Онопрієнко Т. М. Епітети в системі тропів (лінгвопрагматичний аспект). *Вісник Житомирського державного педагогічного університету*. Житомир, 2010. № 9. С. 51-55.
 25. Петнилюк М. І. Культура мови і стилїстика: Пробний підручн. для гімназій гуманіт. профіл. Київ: Вежа, 1994. 240 с.
 26. Пономарів Д. О. Стилїстика української мови: Підручник. 3-тє вид., перероб. і доповн. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. 248 с.
 27. Потебня А. А. Теоретическая поэтика. М.: Высшая школа, 1990. 320 с.
 28. Прищепа В. Є., Прищепа О. В. Метафора як ефективний засіб мовної економії. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Житомир, 2005. С. 98-100.
 29. Прокопчук Л. В. Порівняння в структурі простого речення (семантико-стилїстичний аспект). Вінниця: ТОВ «Планер», 2005. 131 с.
 30. Пустовіт Л. О. Засоби вираження метафори. URL: <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine11-3.pdf>

31. Самойленко А. В. Лексичні засоби виразності у романі Люко Дашвар «#Галябезголови». *Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації: матеріали Міжнар. наун.-практ. Інтернет-конференції, м. Переяслав, 30 квітня 2021 року.* Переяслав: Переяслав-Хмельницький ХДУ ім. Г. Сковороди, 2021. Вип. 70. С. 320-322.
32. Самойленко А. В. Особливості функціонування епітетів у романі Люко Дашвар «ПоКров». *Магістерські студії.* Херсон: ХДУ, 2021.
33. Селіванова О. О. *Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія.* Полтава: Довкілля, 2006. 716 с.
34. *Словник епітетів української мови / С. П. Бибик, С. Я. Єрмоленко, Л. О. Пустовіт; за ред. Л. О. Пустовіт.* Київ: Довіра, 1998. 431 с.
35. Спичак О. Е. Роль метафори у художньому тексті. URL: <http://www.infolibrary.com.ua/libs/stattya/276-rol-metafori-u-hudozhnomu-teksti.htm>
36. Ставицька Л. О. Про термін ідіолект. *Українська мова.* 2009. № 4. С. 3-15.
37. *Українська мова: Енциклопедія / редкол. В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк та ін. 2-ге вид., випр. і доп.* Київ: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. 842 с.
38. *Українська мова: короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бибик, О. Г. Тодор; за ред. С. Я. Єрмоленко.* Київ: Либідь, 2001. 224 с.
39. Чабаненко В. А. *Стилістика експресивних засобів української мови: монографія.* Запоріжжя: ЗДУ, 2002. 351 с.
40. Чайківська О. Ю. Семантична модель порівняння у художньому дискурсі. URL: http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2010/Philologia/67164.doc.htm

ДОДАТОК А

КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
ХЕРСОНЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Я, _____, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

- дотримуватися:
 - вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
 - принципів та правил академічної доброчесності;
 - нульової толерантності до академічного плагіату;
 - моральних норм та правил етичної поведінки;
 - толерантного ставлення до інших;
 - дотримуватися високого рівня культури спілкування;
- надавати згоду на:
 - безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
 - оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
 - використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;
- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;
 - надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
 - не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;
 - своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
 - не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
 - підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
 - поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
 - не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
 - відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
 - запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
 - не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
 - не підроблювати документи;
 - не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
 - не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
 - не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
 - не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
 - не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
 - не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
 - не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

(дата)

(підпис)

(ім'я, прізвище)